

ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2566)

Vol.6 No.3 (May-June 2023)

ISSN: 2985-0053 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการและบทความทวิสารณหนังสือที่เป็นภาษาไทยและมีข้อค้นพบข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติในวงกว้าง อีกทั้งยังมุ่งหมายที่จะเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสาขาต่าง ๆ และสนับสนุนการศึกษา การสอน โดยเน้นสาขาวิชาพระพุทธศาสนา การบริหารการศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิจัยวิชาการ

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.

พระเทพพรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**กองบรรณาธิการ****มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

พระศรีสมโพธิ, ดร.

รองศาสตราจารย์ สยาม ต่าปรีดา

ผศ.ดร.ประเวศน์ มหารัตน์สกุล

ดร.ภาวราดร แก้วบุตรดี

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตร์เจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พระเมธาวิเชียร, รองศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสีนนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ดร.ทัชชกร แสงทองดี

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญชัย บุญหนัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวัฒน์กุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดร.จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา

บริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

ฝ่ายจัดการวารสาร

ดร.รัตติยา เหนืออำนาจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 099-2969229
E-mail: journal.jra@gmail.com
[https:// https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/index](https://https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/index)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิจัยวิชาการ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระราชวัชรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระราชรัตนเวที, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระศรีสมโพธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระครูนิวาสิตขันธ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระมหาสมบุญ ฐตฺถิโก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระมหาบุญเลิศ อินทปถโญ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษ ฐิริปถโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. พระมหาไฉ้ ธมฺมเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. ศ.ดร.จ่านงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รศ.ดร.พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. รศ.ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. รศ.ชุมพล ปานเกตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27. ผศ.ดร.สมคิด พุ่มทุเรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28. ผศ.ดร.อมลวรรณ อปสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
29. ผศ.ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30. ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรณัฏฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. ผศ.ดร.ปฎิธรรม สำเนียง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32. ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

33. ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
34. ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
35. ผศ.ดร.ประเวศน์ มหารัตน์สกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
36. ผศ.ศศิกิจจ์ อ่ำจ้อย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
37. ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
38. ดร.ภาราดร แก้วบุตรดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
39. ดร.รัตติยา เหนืออำนาจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ศ. (พิเศษ) ดร.กาญจนา เงารังษี	ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
4. รศ.ดร.กุหลาบ รัตนสังข์ธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รศ.ดร.สุวิญ รัชต์ชัย	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
7. รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
8. รศ.ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รศ.ดร.ชนินทร์ วสีนนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
11. รศ.ดร.ช่วงโชติ พันธุเวช	นักวิชาการอิสระ
12. รศ.ดร.พฤกษ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
13. รศ.ดร.สุรีย์พงศ์ โพธิ์ทองสุนันท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
14. รศ.พ.ต.อ. ดร.ทัชชกร แสงทองดี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
15. รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
16. รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
17. รศ.ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
18. ผศ. ว่าที่ร้อยตรี ดร.โสภณ ลาวรรณ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
19. ผศ.ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
20. ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
21. ผศ.ดร.ยุวดี วิทย์พันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
21. ผศ.ดร.นันทนา อุ่นเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
22. ผศ.ดร.เนติรัฐ วีระนาคินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
23. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
24. ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
25. ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
26. ผศ.ดร.ธัญชัย บุญหนัก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
27. ผศ.ดร.วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
28. ผศ.ดร.ภูริวัฒน์ คัมภีร์ภาพพัฒนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
29. ผศ.ดร.กิตติพงษ์ โสภณธรรมภาณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

30. ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
31. ผศ.ดร.ศิริวรรณ กมลสุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
32. ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
33. ผศ.ดร.ประภัสสร วรรณสถิตย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
34. ผศ.ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
35. ผศ.ดร.กฤษณะ ดาราเรือง	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
36. ผศ.ดร.จากรวรรณ พลอยดวงรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
37. ผศ.ดร.พรรณอร วันทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
38. ผศ.ดร.คุณากร กรสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
39. ผศ.ดร.วงธรรม สรณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
40. ผศ.ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
41. ผศ.ดร.เสิบเอก ดร.เศรษฐวิสุท์ พรหมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
42. ผศ.ดร.มยุรี รัตน์เสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
43. ดร.อัคนันท์ อริยศรีพงษ์	นักวิชาการอิสระ
44. ดร.จินตนาภา โสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
45. ดร.ชนิกา แสงทองดี	นักวิชาการอิสระ
46. ดร.พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
47. ดร.จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา	บริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด
45. ดร.สมนึก หงษ์ยิ้ม	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี
46. ดร.วรพล ชินเพชร	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
47. พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กรมแพทยทหารบก
48. ดร.ปัญญมณีสาร์ องค์กรปรัชญากุล	สำนักงานปัญญมณีสาร์ หน่วยงานความ
49. ดร.วิไลวรรณ เทียนประนอมกร	โรงเรียนแย้มจากตวิชาานุสรณ์
50. ดร.พิเชษฐ์ วันทอง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
51. นางสาวอรอนงค์ สรรเสริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
52. นางสาวไอปอล์ รังสิมันตุชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
53. นายปัญญา พรหมบุตร	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ

1. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เภารังษี	ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
2. รศ.ดร.สุรีย์พงศ์ โพธิ์ทองสุนันท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
3. รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รศ. ชุมพล ปานเกตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รศ. สยาม คำปรีดา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ผศ.ดร.สุดากาญจน์ ปัทมดิเลก	มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกองบรรณาธิการได้พิจารณาขยายพื้นที่ทางวิชาการจากเดิมปีละ 4 เล่ม เป็นปีละ 6 เล่ม เพื่อขยายฐานรองรับกับความต้องการในการที่ผู้นิพนธ์จะนำเสนอบทความให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณากลับกรองเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการตีพิมพ์ให้เกิดคุณภาพสูงสุด ทั้งนี้เพราะบทความวิชาการที่อยู่ในวารสารฯ นั้นต่างก็มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ ที่จะกลายเป็นนวัตกรรม รวมถึงอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 21 บทความ และบทความวิชาการ 4 บทความ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้มีการคัดเลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงสถานการณ์ ดังนี้

พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, อาภากร ปัญญา บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตลาด สู่วิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า เกษตรกรอาสาสมัคร จำนวน 20 ครอบครัว ได้เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมในหลักสูตรเกษตรกรผู้เปลี่ยนชีวิต ในเรื่อง “ก้าวสู่ชีวิตแบบพอเพียง” ที่มุ่งให้เกษตรกรเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปปรับใช้ได้เหมาะสม และ “ปฏิบัติการสร้างความมั่นคงทางอาหาร” ที่มุ่งให้เกษตรกรได้สร้างความเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยทำการออกแบบพื้นที่ว่างบริเวณบ้าน ไร่ อ้อย และ ไร่ มันสำปะหลังให้เป็นพื้นที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและทดลองปลูกผักสำหรับบริโภคในครัวเรือนมากกว่า 10 ชนิด ในภาพรวมได้มีจัดสรรพื้นที่เฉลี่ยครอบครัวละ 59 ตารางวา เมื่อได้รับผลผลิตเกษตรกรสามารถลดรายจ่ายเกี่ยวกับค่าผักที่ใช้ประกอบอาหารได้เฉลี่ยครอบครัวละ 54 บาทต่อวัน และยังสามารถเพิ่มรายได้จากการขายผักเฉลี่ยวันละ 150 บาท โดยการจำหน่ายผลผลิตผ่านกลุ่มสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ที่ร่วมกันตั้งขึ้นและร้านค้าในชุมชน ทำให้กลุ่มเกษตรกรแกนนำได้มีอาหารที่

ปลอดภัยสำหรับใช้บริโภค สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และสร้างความสุขในชุมชนผ่านการเรียนรู้ส่งต่อสุขภาพที่ดีด้วยการแบ่งปันอาหารที่ปลอดภัยแก่กันและกัน

พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง), พระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก เกษรบัว) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า 1) สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย บ้านน้ำปาด บ้านมุงเหนือ บ้านลำภาศ บ้านหัวเขา และบ้านผางไหม ซึ่งเป็นชุมชนในที่ราบหุบเขา ผู้คนส่วนใหญ่เป็นชาวอีสานอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกับชาวภาคกลาง วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาจึงคล้ายกับชาวอีสาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งมีมะม่วงเป็นวัตถุดิบสำคัญและมีชื่อเสียงอย่างมาก 2) การส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีแนวทางหรือขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ให้สมบูรณ์และเป็นระบบ และ 3) ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของอำเภอเนินมะปราง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปราง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเนินมะปราง ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเนินมะปราง และเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง

พระครูวินวรภิกข, พระครูอุทัยภิกษุรักษ์, พระครูโพธิวรคุณ, ปริญญา นิกรกุล, ณฐยา ราชสมบัติ บทความวิจัยเรื่อง “แม่ น้ำ พิจิตร” วัดในพระพุทธศาสนา: กับเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพิจิตร” พบว่า 1) วัดมีภูมิประเทศที่อยู่ติดกับถนนและแม่น้ำพิจิตรซึ่งมีตำนาน เรื่องเล่า เช่น วัดนครชุมเป็นวัดเก่าแก่อายุราว 800 ปี อุทยานเมืองเก่าพิจิตร พระยาโคตรบอง ศาลหลักเมือง วัดมหาธาตุ ถ้ำชาละวัน และเกาะศรีมาลา วัดโพธิ์ประทับช้าง พระพุทธเจ้าเสด็จ หลวงพ่อโตหรือหลวงพ่อยิ้ม วัดท่าบัวมีวนอุทยานลานธรรมหลวงพ่ोजิน วิหารหลวงพ่อบูชึ่งสร้างขึ้นสร้างด้วยอิฐศิลาแลงหนึ่งเดียวในพิจิตร 2) เรื่องเล่าจากชาวบ้าน/การไม่จำยอม มีสองมิติ คือ การย้ายหลวงพ่เพชรจากวัดนครชุมไปประดิษฐานที่วัดท่าหลวง แต่คนในชุมชนจึงรวมตัวกันสร้างหลวงพ่เพชรและอุโบสถจำลองไว้ที่วัดนครชุม ชาวบ้านและวัดโพธิ์ประทับช้างทำสังฆกรรม งานบุญ งานบวชในโบสถ์ (โบราณสถาน) วัดท่าบัวโดยใช้ศิลาแลงมาทำเป็นวิหาร ในเชิงเศรษฐกิจวัดนครชุมจุดขายคือวิหารเก่าที่มีมนต์ขลังใน

สถาปัตยกรรม วัดโพธิ์ประทับช้างมืงแก้วโมง มหกรรมล่องเรือคูหิงห้อย วัดท่าบัวมีประเพณีลอยกระทง และ 3) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนาการท่องเที่ยวผ่านแม่น้ำพิจิตรและถนนสายรอง เช่น สถานีรถไฟพิจิตร วัดท่าหลวง บึงสีไฟ เมืองเก่า วัดนครชุม วัดโพธิ์ประทับช้าง ชมสวนส้มโอ เยี่ยมชมวิถีชีวิตริมแม่น้ำเที่ยววัดท่าบัว ไหว้หลวงพ่อบึงวัดบางคลาน และชมจุดบรรจบแม่น้ำพิจิตรและแม่น้ำยม เป็นต้น

พระครูอาทรวชิรกิจ, พระโกศล มณิรตนา, พระครูใบฎีกาสุทัศน์ ธมฺมปาโล บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน” พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) พัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต คือ 2.1) รูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมกลไก และเครื่องมือต่อต้านการทุจริต และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงต่อต้านทุจริต 2.2) กิจกรรมการเสริมสร้างต้นกล้าคุณธรรมจริยธรรม และการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริต การเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนพลัง “บ-ว-ร” ต่อด้านการทุจริต การเสริมสร้างบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันการทุจริต และการส่งเสริมวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตของเศรษฐกิจพอเพียง 3. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยเครือข่ายภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา โดยมีการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเครือข่าย ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร รับฟังความคิดเห็น คำปรึกษาหารือ วางแผนร่วมกัน มีบทบาทร่วมปฏิบัติ 2) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย คือกระบวนการความคิดร่วมกันตระหนักร่วมกันสร้าง ร่วมกันพัฒนา

พระสมุห์ตฤณภัทร จินตามโย (รุ่งเรืองดี), พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข, ดิเรก ด้วงลอย บทความวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลลานสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2” พบว่า 1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ตรงประเด็นมีความพยายามในการร่วมกิจกรรม เอาใจใส่ในกิจกรรมนั้น รวมไปถึงตรวจสอบความผิดพลาดของตนเองให้สมบูรณ์เป็นการนำเอาหลักธรรมมาใช้ และ 2) ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย (μ) = 15.23 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย (μ) = 20.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.329 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 3.627

ธีระนันต์ โมธรรม, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, เอกลักษณ์ เพียสา บทความวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม” พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความหลากหลาย มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีความหลากหลายในทางความคิด ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีความหลากหลายทางความสามารถ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีความหลากหลายทางทักษะ ผู้บริหารสร้างแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกัน ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมให้บุคลากรเกิดการพัฒนา 2) การกระจาย มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ ผู้บริหารมีการกระจายความรับผิดชอบงานที่ปฏิบัติ ผู้บริหารมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงาน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกในองค์กร 3) การมีวิสัยทัศน์ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ ผู้บริหารกำหนดเป้าหมายของการบริหารองค์กรอย่างชัดเจน ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ มุ่งมั่นทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารร่วมกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ที่เป็นจริง ผู้บริหารมีการสื่อสารให้สมาชิกในองค์กรและชุมชนได้ทราบเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ 4) การรู้เท่าทันสื่อ มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ ผู้บริหารสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะสื่อได้ตามข้อเท็จจริง ผู้บริหารมีสติในการตอบโต้กับสื่อได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และผู้บริหารตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสื่อในอนาคต

ปัญญาวุฒิ ศรีสม, พิมพ์อุไร ลิ้มปัทม์ บทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษาปทุมธานี เขต 1” พบว่า 1) ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ 1.1) ด้านความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้นำดิจิทัล 1.2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำดิจิทัล 1.3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำดิจิทัล 1.4) ด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำดิจิทัลในองค์กร และ 1.5) ด้านการสื่อสารของผู้นำดิจิทัล และ 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำดิจิทัลของครู ด้านที่ 1 ความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 3 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำดิจิทัลในองค์กร

ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา และด้านที่ 5 ด้านการสื่อสารของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา

ภัทรลธิ แนนอน, วัลลภา เฉลิมวงศาเวช บทความวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2” พบว่า 1) ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ 1.1) ด้านความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้นำดิจิทัล 1.2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำดิจิทัล 1.3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำดิจิทัล 1.4) ด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำดิจิทัลในองค์กร และ 1.5) ด้านการสื่อสารของผู้นำดิจิทัล และ 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำดิจิทัลของครู ด้านที่ 1 ความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 3 แนวทางการพัฒนา ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำดิจิทัลในองค์กร ประกอบด้วย 6 แนวทางการพัฒนา และด้านที่ 5 ด้านการสื่อสารของผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 5 แนวทางการพัฒนา

ปวรา เลิศชูสกุล, ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค บทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนคลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า 1) สภาพการบริหารงาน พบว่า (1) ด้านวิชาการ จัดให้มีการทำกิจกรรมทางวิชาการร่วมกับชุมชนและสถาบันการศึกษาอื่น (2) ด้านงบประมาณ มีการจัดทำรายงานการติดตามการใช้งบประมาณที่มีความชัดเจน (3) ด้านบุคคล ผู้บริหารและครูของโรงเรียนมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ (4) ด้านบริหารทั่วไป จัดให้มีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่พร้อมให้บริการ และปัญหาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนคลองสวนหมาก พบว่า (1) ด้านวิชาการ มีการจัดทำรายงานการติดตามการใช้งบประมาณที่มีความชัดเจน (2) ด้านงบประมาณ การขอเปลี่ยนแปลงโอนย้ายงบประมาณมีความถูกต้อง ตรวจสอบได้ (3) ด้านบุคคล ผู้บริหารและครูของโรงเรียนมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ (4) ด้านบริหารทั่วไป จัดให้มีกิจกรรมนักเรียน เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้กับนักเรียน และ 2) แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนคลองสวนหมาก พบว่า 1) ด้านวิชาการ ผู้บริหารควรมอบหมายงานให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการวิชาการเป็นผู้สรุปงานโดยให้หัวหน้างานวิชาการเป็นผู้จัดทำเป็นรายงาน SAR 2) ด้านงบประมาณ ผู้บริหารและครูควรมีระบบการจัดเก็บ จัดซื้อ จัดหา จัดจ้างที่เหมาะสม 3) ด้านบุคคล ผู้บริหารควรมีการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ คุณวุฒิให้

เหมาะสมกับงานที่รับ 4) ด้านบริหารทั่วไป ผู้บริหารควรมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน

อัญชิษฐา อักษรศรี, พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, สัญญา สดประเสริฐ บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรสามารถส่งผลผลิตออกสู่ตลาดได้สูงสุดเป็นอันดับหนึ่งสอดคล้องกับทรัพยากรของพื้นที่นั้นเป็นหลัก มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอกอาศัยความรอบรู้ 2) กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร การดำรงชีวิตจำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรม ประกอบด้วยความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มทักษะ ความรู้ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมถึงการลด ละ เลิก ใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม และ 3) ประเมินผลกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจการทำเกษตรผสมผสานกระบวนการอบรมพึ่งพาตนเองได้ สามารถวางแผนการทำเกษตรปลอดภัยในครัวเรือนได้ เกษตรกรได้บริโภคอาหารปลอดภัย ลดรายจ่ายแลกเปลี่ยนอาหารภายในชุมชน เกิดการแบ่งปันการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ ด้านต้นทุนการผลิต ด้านสุขภาพ สร้างและขยายเครือข่ายขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมธรัตน์ จันตะณี, สิริพร อินทสนธิ์ บทความวิจัยเรื่อง “การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก” พบว่า 1) พัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ “ขนมบัวแดง” “ซาไบจิก” ผ่านการวิเคราะห์คุณค่าด้านโภชนาการผลิตภัณฑ์ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ “กัญชาน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม” 2) ยกกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน เพิ่ม 3 ช่องทาง คือ ช่องทางสื่อออนไลน์ ช่องทางคู่มือการท่องเที่ยว และช่องทางการจัดงาน Event ร่วมกับภาคีเครือข่าย และ 3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบโดยการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จากการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปได้ 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (1) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (3) การอำนวยความสะดวกของภาครัฐ (4) การสร้างรายได้ในชุมชน และ (5) การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ปาจริย์ โดยชื่นงาม, กนกกานต์ แก้วนุช บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความรักในตราสินค้าของผู้ใช้บริการจัดนำเที่ยวต่างประเทศในรูปแบบกรู๊ปเหมาของบริษัท ดีว่า เวเคชั่น จำกัด” พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.00 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี ร้อยละ 42.60 รายได้ต่อเดือน 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 30.40 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 37.00 และประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 62.60 โดยปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ด้านเพศ และรายได้ต่อเดือนส่งผลต่อความรักในตราสินค้าของผู้ใช้บริการจัดนำเที่ยวต่างประเทศในรูปแบบกรู๊ปเหมาของบริษัท ดีว่า เวเคชั่น จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ปัจจัยคุณภาพบริการ ($r = 0.66$) ด้านการเข้าใจผู้ใช้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรม ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านความปลอดภัย และด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการส่งผลต่อความรักในตราสินค้าของผู้ใช้บริการจัดนำเที่ยวต่างประเทศในรูปแบบกรู๊ปเหมาของบริษัท ดีว่า เวเคชั่น จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรัสสา การเกษตร, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ บทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ช่องว่างของคุณภาพการจัดการเรือนจำ” พบว่า 1) คุณภาพการจัดการเรือนจำด้านที่มีความคิดเห็นของคุณภาพการจัดการเรือนจำที่เกิดขึ้นจริง อยู่ในระดับเดียวกับที่คาดหวังตามเกณฑ์มาตรฐานสหประชาชาติ (ข้อกำหนดแมนเดลา) ได้แก่ ด้านสภาพทางกายภาพของการจำคุก (ระดับมากที่สุด) ด้านความมั่นคงปลอดภัย การรักษาระเบียบวินัย (ระดับมากที่สุด) และด้านระบบเรือนจำ (ระดับมากที่สุด) ส่วนเกณฑ์มาตรฐานเรือนจำด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (ระดับมากที่สุด) ระบบการบริหารงานเรือนจำ (ระดับมากที่สุด) และด้านแผนการบริหารการเงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ (ระดับมาก) และ 2) เมื่อวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างคุณภาพการจัดการเรือนจำตามเกณฑ์มาตรฐานสหประชาชาติ (ข้อกำหนดแมนเดลา) ที่คาดหวังกับคุณภาพการจัดการที่เกิดขึ้นจริง ด้านที่มีค่า $PNI_{modified}$ มากที่สุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่เรือนจำ ($PNI_{modified} = 0.1144$) ส่วนเกณฑ์มาตรฐานเรือนจำด้านการบริหารจัดการ คือ ด้านการมีระบบการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.1054$) โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบาย คือ กรมราชทัณฑ์ต้องวางแผนกลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลและด้านการบริหารข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ รวมทั้งผู้บริหารต้องจัดสภาพการทำงานในเรือนจำให้เหมาะสม เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำ พัฒนาเสริมทักษะสร้างความเป็นมืออาชีพ และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

ฉัตรธิดา หยุคง, ศักกรินทร์ ขนประชา บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาและพืชอัตลักษณ์ท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรม วัดคูเต่า ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา” พบว่า 1) การปรับสูตรผลิตภัณฑ์สมุนไพรนำ “เสม็ดขาว” พืชอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลบางกล่ำเข้ามาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้ง 6 ชนิด 2) การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ ดำเนินการพัฒนาภายใต้ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนนำเสนอถึงภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านสัญลักษณ์บนฉลากผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 2.1) ชื่อผลิตภัณฑ์ “ณหอมฟุ้งเจ้า” สะท้อนถึงความผูกพันต่อเจ้าอาวาสและวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน 2.2) สัญลักษณ์ศรีวิชัย สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ ตลอดจนวัฒนธรรมพื้นถิ่น 2.3) สัญลักษณ์รูปศาลา 100 ปีของวัดคูเต่า สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดและสืบต่อจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และ 2.4) สมุนไพรเสม็ดขาว สะท้อนถึงพืชอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางทรัพยากรของชุมชน

วิทวัส ศาสกุล, พระราชวชิรเมธี (วิระ วรปญโญ), วรกฤต เกื่อนช้าง บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล 4” พบว่า 1) สภาพการบริหารการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม สภาพทั่วไปมีการประชุมปรึกษาระดมความคิดเห็น แนวทางพัฒนา ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้านการเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครู นักเรียน และบุคคลในชุมชนที่ช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการเฝ้าระวังศิลปวัฒนธรรม ผู้บริหารมีการณรงค์ให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อตระหนักรู้ถึงปัญหาและผลกระทบทางศิลปวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสถานศึกษา 2) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ตามหลักธรรมาภิบาล 4 พบว่า ด้านการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มี 9 รูปแบบ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม มี 9 รูปแบบ ด้านการเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม มี 8 รูปแบบ ด้านการเฝ้าระวังศิลปวัฒนธรรม มี 13 รูปแบบ และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยทุกด้าน มีความถูกต้อง ร้อยละ 98.33 อยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสมร้อยละ 100 อยู่ในระดับดีมาก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ร้อยละ 97.49 อยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ ร้อยละ 91.16 อยู่ในระดับดีมาก

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” พบว่า 1) ความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย ผลการศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาประกอบด้วย ด้านฝ่ายงานวิชาการ ด้านฝ่ายบริหารทรัพยากร ด้านฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ และด้านฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา 2) ผลการพัฒนากระบวนการสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการสารสนเทศสำหรับผู้บริหารฯ ผ่านโปรแกรมเว็บเบราว์เซอร์ 3) ความพึงพอใจต่อการใช้ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบที่พัฒนาขึ้นนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82, S.D. = 0.39$) ด้านที่ผู้รับบริการมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 4.87, S.D. = 0.33$) รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.85, S.D. = 0.37$) ด้านการรักษาความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.84, S.D. = 0.37$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้รับบริการมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านตรงตามความต้องการ และด้านสามารถทำงานได้ตามหน้าที่ ($\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.43$) และ 4) ผลการจัดทำคู่มือระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย เริ่มต้นการใช้งานระบบ/ขั้นตอนการทำงาน การสร้างและบันทึกรายงานผลข้อมูล รายละเอียดการใช้งานทั่วไป

อุเทน อ้อสิทธิสมบูรณ์, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, วินัย ทองมัน บทความวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4” พบว่า 1) กลยุทธ์ด้านหลักสูตร ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารหลักสูตร โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งเสริมการนิเทศกำกับติดตามหลักสูตรสถานศึกษาและเผยแพร่ผลการดำเนินการไต่ตรงทบทวนในสิ่งที่ทำ 2) กลยุทธ์ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สรุปผลการปฏิบัติหน้าที่การสอน นำผลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน 3) กลยุทธ์ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เขียนรายงานการปฏิบัติ อย่างน้อยคนละ 1 เรื่องต่อ 1 ภาคเรียน มีการยกย่องผลงานด้านสื่อและนวัตกรรมของครู 4) กลยุทธ์ด้านการวัดและประเมินผล ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ มีความเข้าใจในงาน การวัดประเมินผล การสร้างแบบวัดและประเมินผล

นำผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาปรับปรุงงาน มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้นวิธีแก้ไข นำผลสัมฤทธิ์และผลการสอบ N-net มาใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนางาน และผลการประเมินกลยุทธ์ฯ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ณัฐยาณี บุญทองคำ, จุมพต อ่อนทรวง บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีการเสริมสร้างความรู้ ทักษะและพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีความโดดเด่น มีคุณภาพมาตรฐานพร้อมที่จะจำหน่ายทั้งในตลาดภายในและตลาดต่างประเทศได้ ที่สำคัญผลิตภัณฑ์นั้นยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างเด่นชัด 2) การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ได้รับการสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน แม้ว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์จะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งด้านรสชาติ คุณภาพที่ดี แต่การบรรจุภัณฑ์ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดการพัฒนา ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 2.1) ประเภทของตกแต่ง 2.2) ประเภทตราสัญลักษณ์ 2.3) ประเภทบรรจุภัณฑ์ และ 3) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การพัฒนารูปแบบสินค้าเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สร้างความโดดเด่น ดังนี้ 3.1) มีความแข็งแรง 3.2) มีราคาขายที่เหมาะสม 3.3) สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ 3.4) ความงาม 3.5) มีความสะดวกสบายในการใช้งาน 3.6) การดูแลรักษา 3.7) มีความปลอดภัย และ 3.8) การขนส่งที่รวดเร็ว

ทวิสิน อำนวยพันธ์วิไล บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันด้วยบัตรสะสมแต้มใน โลกออนไลน์เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน เรื่อง การออกแบบและพัฒนา แอปพลิเคชันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” พบว่า 1) ระดับความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันด้วยบัตรสะสมแต้มในออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.26) 2) แรงจูงใจในการเรียนของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยของระดับแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.91) 3) ทักษะการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน มีระดับของทักษะอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.47) และระดับคุณภาพของผลงานการออกแบบพัฒนาแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.82)

อุทัยวรรณ ภูเทศ บทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัดนครสวรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.58$) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัดนครสวรรค์ เน้นการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางศาสนา (ไตรสิกขา) ในการดำเนินชีวิต จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีประสิทธิภาพ และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้

สาธิต ทรัพย์รวงทอง บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การบริหารความเสี่ยง (2) การใช้เทคโนโลยี (3) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (4) การสร้างองค์กรนวัตกรรม (5) การมีวิสัยทัศน์ (6) บทบาทหน้าที่ และ (7) การทำงานเป็นทีม 2) ผลของการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ คือ 1) แนวคิดและหลักการพื้นฐานของรูปแบบ และ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา คือ องค์ประกอบของรูปแบบ และส่วนที่ 3 ส่วนการนำไปใช้ คือ 1) แนวทาง และ 2) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 3) ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน บทความวิชาการเรื่อง “Now Normal to Next Normal ของพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ” พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม จนนำไปสู่การดำรงชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตใหม่ ปัจจุบันผู้คนในสังคมปรับตัวและคุ้นชินกับการอยู่ร่วมกับโรคโควิด-19 ประกอบกับรัฐบาลได้ผ่อนคลายมาตรการป้องกัน อีกทั้งมีการประกาศยกเลิกมาตรการป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ที่ผ่านมา และสถานการณ์ตอนนี้เรียกว่า Now Normal ผู้คนในสังคมปรับตัวให้อยู่กับโรคโควิด-19 ได้อย่างไม่มีปัญหา และการดำเนินชีวิตในอนาคตซึ่งเป็นการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ของคนทุกช่วงวัย ที่เรียกว่า Next Normal หรือ ชีวิตวิถีถัดไป ผู้คนในสังคมปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจนเกิดความคุ้นชินทั้งวิถีคิด

วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และวิธีปฏิบัติ พระสงฆ์ก็เช่นกันเป็นผู้ที่ต้องพบปะพุทธศาสนิกชนโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติศาสนกิจไปตามสถานการณ์ เน้นการดำเนินชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์มากขึ้นมีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลในฐานะที่ พระสงฆ์เป็นผู้เผยแพร่ธรรมะให้แก่พุทธศาสนิกชนต้องปรับเปลี่ยนให้อยู่ในโลกออนไลน์เช่นกัน เช่น การสอนธรรมะผ่าน Youtube, Live Stream ผ่าน Facebook, โปรแกรม Zoom เป็นต้น และหลักธรรมที่สามารถเป็นเครื่องส่งเสริมในการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นของพุทธศาสนิกชนในชีวิตวิถีใหม่และชีวิตวิถีถัดไปที่ยังใช้ได้ทุกช่วงเวลา คือ ศีล 5 และธรรมมีอุปการะมาก 2 ประการ คือ สติ และสัมปชัญญะ และการปฏิบัติศาสนกิจบนโลกออนไลน์สิ่งที่พระสงฆ์ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางสถานภาพ และภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ด้วย เนื่องจากการใช้เครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลาย หากพระสงฆ์ไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยก็อาจถูกตั้งข้อสังเกตจากพุทธศาสนิกชนว่าไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธา

ทศพร พิษะระ บทความวิชาการเรื่อง “สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง” พบว่า แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลงฉบับเส้นทางดิจิทัล ประกอบด้วย (1) องค์กรจะต้องกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน (2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยึดหลักการ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เปี่ยมคุณค่า และยืดหยุ่นคล่องตัว รวมถึงปรับวิธีการทำงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับยุคการเปลี่ยนฉบับเส้นทางดิจิทัล และวิถี New Normal (3) การออกแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือ (4) ต้องเน้นการทำงานในเชิงรุกและ (5) พัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพ

ธนกร วรพิทักษานนท์ บทความวิชาการเรื่อง “สนามสังคมข้ามพรมแดนกับการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่และผลกระทบต่อความมั่นคงในกรุงเทพมหานคร” พบว่า 1) การเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันแตกต่างจากชาวจีนรุ่นโพนทะเลในอดีต โดยชาวจีนรุ่นใหม่เคลื่อนย้ายเข้ามาด้วยวัตถุประสงค์ 4 ประการ ประกอบด้วย การทำงาน การศึกษา การติดตามเพื่อย้ายถิ่น และการมาแสวงหาโอกาส โดยเป็นการเคลื่อนย้ายชั่วคราวเพื่อมุ่งแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ด้วยการสร้างสนามสังคมข้ามพรมแดนในดินแดนนั้น ๆ 2) โดยมีปัจจัยผลจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง เชื่อมต่อกับโครงสร้างอำนาจผ่านนโยบายและท่าทีของประเทศไทย ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการลงทุนของต่างชาติและผู้ประกอบการใหม่ ส่งผลให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจผ่านสนามสังคมข้ามพรมแดนในชั้นเรียนของสถาบันสอนภาษาไทย ซึ่งได้กลายเป็นพื้นที่สำหรับปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

ของชาวจีนรุ่นใหม่ นำไปสู่ 3) ผลกระทบด้านความมั่นคงทั้งทางบวกและทางลบต่อความมั่นคงด้านอาชีพและที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์นี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการขยายอาณาเขตทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนสู่ดินแดนไทย ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตต่อรัฐไทยในแง่ของการทบทวนนโยบายการพัฒนาด้านการลงทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อลดช่องว่างการแสวงหาโอกาสที่เกินความสมเหตุสมผลของชาวต่างชาติ โดยคำนึงถึงความมั่นคงของคนในท้องถิ่นประกอบด้วย

สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล บทความวิชาการเรื่อง “การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องฆราวาสมุนี” พบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เปิดกว้างสำหรับคนทุกคนให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติธรรมมีเป้าหมายของการบรรลุธรรมจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง 4 ระดับ คือ ระดับโสดาบัน ระดับสกทาคามี ระดับอนาคามี และระดับอรหันต์ ผู้ที่สามารถเข้าถึงธรรมทั้ง 4 ระดับนี้ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะนักบวชเท่านั้น ฆราวาสก็สามารถเข้าถึงธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้ด้วย เช่น พระเจ้าสุทโธทนะ นางวิสาขา พระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น ด้วยความที่ฆราวาสสามารถบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกับนักบวช จึงทำให้ผู้ที่ไม่พร้อมจะออกบวชสามารถเลือกปฏิบัติธรรมในสภาวะที่เป็นฆราวาสได้ เรียกว่า ฆราวาสมุนี หรืออาคารมุนี หมายถึง ผู้มีปฏิปทาเพื่อความเป็นผู้รู้ในรูปแบบของการเป็นฆราวาส แต่มีความประพฤติเหมือนนักบวช โดยมีแนวปฏิบัติ 3 ป. คือ 1) ปสาทะ เลื่อมใสในพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง 2) ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ข้องเกี่ยวกับกามคุณ และ 3) ประพฤติธรรมอย่างจริงจังไม่ย่อหย่อน การปฏิบัติตามแนวทางทั้ง 3 นี้เรียก โมนัยปฏิปทา คือ รูปแบบการปฏิบัติสำหรับการเป็นมุนี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ก
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข-ง
บทบรรณาธิการ	จ-ด

บทความวิจัย:

รูปแบบการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพจากวิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตลาด สู่วิถีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, อาภากร ปัญโญ	1
การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก : พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง), พระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก เกษรบัว)	17
"แม่น้ำพิจิตร" วัดในพระพุทธศาสนา: กับเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพิจิตร : พระครูวศินวรกิจ, พระครูอุทัยกิจารักษ์, พระครูโพธิวรคุณ, ปริญญา นิกรกุล, ณัฐยา ราชสมบัติ	35
รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนววิถีพุทธในงานต่อต้านการทุจริต และการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน : พระครูอาทรวชิรกิจ, พระโกศล มณีนटना, พระครูใบฎีกาสุทัศน์ ธมมปาโล	49
การจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลลานสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 : พระสมุห์ตฤณภัทร จินตามโย (รุ่งเรืองดี), พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข, ดิเรก ต้วงลอย	65

องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม	77
: อีระนันต์ โมธรรม, วาโร เฟิงส์วีสดี, เอกลักษณ์ เพียสา	
แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	93
: ปัญญาวุฒิ ศรีสม, พิมพ์อุไร ลิมปพัทธ์	
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2	109
: ภัทราลี แนนอน, วัลลภา เฉลิมวงศาเวช	
แนวทางพัฒนาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่ม โรงเรียนคลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร	121
: ปวรา เลิศชูสกุล, ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล	
กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์	137
: อัญธิษฐา อักษรศรี, พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, สัญญา สดประเสริฐ	
การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ บน ฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเครือข่ายกลุ่มศรีอยุธยา ในพื้นที่ชุมชนคลองจิก	153
: เมธารัตน์ จันตะนี, สิริพร อินทสนธิ์	
ปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความรักในตราสินค้าของผู้ใช้บริการจัดนำเที่ยว ต่างประเทศในรูปแบบกรู๊ปเหมาของบริษัท ดีว่า เวเคชั่น จำกัด	171
: ปาจริย์ โดยชื่นงาม, กนกกานต์ แก้วนุช	
การวิเคราะห์ช่องว่างของคุณภาพการจัดการเรือนจำ	185
: จรัสสา การเกษตร, พิศมัย จารุจิตติพันธ์	

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาและพืชอัตลักษณ์
ท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า ตำบลแม่ทอม อำเภอบาง
กล่ำ จังหวัดสงขลา
: ฉัตรธิดา หยุคง, ศักรินทร์ ชนประชา 201
- รูปแบบการบริหารการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยของผู้บริหารโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา ตามหลักขรราวาสธรรม 4
: วิทวัส ศาสกุล, พระราชวชิรเมธี (วีระ วรบุญโญ), วรกฤต เกื่อนช้าง 215
- พัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
: พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ 229
- กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4
: อุเทน อ้อสิทธิสมบูรณ์, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, วินัย ทองมัน 241
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอนินมะปราง จังหวัด
พิษณุโลก
: ณีฎยาณี บุญทองคำ, จุมพต อ่อนทรง 257
- พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันด้วยบัตรสะสมแต้มใน ไลน์ออฟ
ฟิเชียลเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน เรื่อง การออกแบบและพัฒนา แอป
พลิเคชันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
: ทวีสิน อำนวยพันธ์วิไล 277
- แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนเขากบเอราวัณ จังหวัด
นครสวรรค์
: อุทัยวรรณ ภูเทศ 293
- รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
: สาธร ทรัพย์รวงทอง 309

บทความวิชาการ:

Now Normal to Next Normal ของพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ

: พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน 325

สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง

: ทศพร พิษะระ 341

สนามสังคมข้ามพรมแดนกับการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่และผลกระทบต่อความมั่นคงในกรุงเทพมหานคร

: ธนกร วรพิทักษานนท์ 359

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องขรราวาสนุณี

: สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล 377

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ 392

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ 393

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ 411

ใบสมัครสมาชิก 412

การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

Development of Local Wisdom for Tourism Promotion of Noen Maprang
District, Phitsanulok Province

พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช โพธิ์ทอง)¹ และพระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก เกษรบัว)²
Phrakrurattanasutaphorn (Teeradet Photong) and Phrarajrattanasudhi (Khounrak
Gaesonbau)

Received: October 29, 2022

Revised: December 21, 2022

Accepted: December 23, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก 2) ส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และ 3) สร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย บ้านน้ำปาด บ้านมุงเหนือ บ้านลำภาศ บ้านหัวเขา และบ้านผารังหมี ซึ่งเป็นชุมชนในที่ราบหุบเขา ผู้คนส่วนใหญ่เป็นชาวอีสานอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกับชาวภาคกลาง วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาจึงคล้ายกับชาวอีสาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งมีมะม่วงเป็นวัตถุดิบสำคัญและมีชื่อเสียงอย่าง

¹⁻² วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Buddhachinaraj Buddhist College

มาก 2) การส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีแนวทางหรือขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ให้สมบูรณ์และเป็นระบบ และ 3) ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของอำเภอเนินมะปราง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปราง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเนินมะปราง ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเนินมะปราง และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ส่งเสริมการท่องเที่ยว, อำเภอเนินมะปราง

Abstract

The purposes of the research article were 1) to study the context and local wisdom that had the potential to promote tourism in Noen Maprang District Phitsanulok Province; 2) to promote and develop local wisdom knowledge to promote tourism in Noen Maprang district Phitsanulok Province; and 3) to create local wisdom knowledge to promote tourism in Noen Maprang District, Phitsanulok Province. It was a qualitative research by semi-structured in-depth interviews with 40 key informants and focus group discussions with 10 experts using content analysis techniques. The research findings were as follows: 1) the context and local wisdom that had the potential to promote tourism in Noen Maprang District, Phitsanulok Province consisted of Ban Nam Pad, Ban Mung Nuea, Ban Lam Phat, Ban Hua Khao, and Ban Pha Rang Mee which were communities in the valley plains. Most people were Isan immigrants to settle together with people in the central region, so their culture, traditions and wisdom were similar to Isan people. Most community products were produced from natural resources available in the communities which had mangoes as an important raw material and were very famous; 2) promoting development of local wisdom knowledge to promote tourism in Noen Maprang

District, Phitsanulok Province had guidelines or procedures to promote development of local wisdom knowledge to promote tourism, namely knowledge determination, knowledge acquisition, knowledge sharing, knowledge storage, and knowledge transfer to develop local wisdom knowledge to promote tourism in Noen Maprang District, Phitsanulok Province and; 3) local wisdom knowledge to promote tourism in Noen Maprang District, Phitsanulok Province consisted of the history, tourism resources, the important local wisdom, and products from local wisdom of Noen Maprang District as well as community tourism routes in Noen Maprang District.

Keywords: Knowledge Development, Local Wisdom, Tourism Promotion, Noen Maprang District

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยประเพณีวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติมาช้านาน และด้วยกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนให้ผู้คนสามารถเดินทางด้วยความสะดวกรวดเร็ว ส่งผลต่อการเป็นจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวของประชาคมโลกมานานับกว่า 50 ปี โดยในปี พ.ศ. 2562 ก่อนการเกิดวิกฤตไวรัสโควิด-19 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวต่างชาติรวมทั้งหมด 3.06 ล้านล้านบาท เป็นประเทศที่ได้อายได้จากนักท่องเที่ยวมากที่สุดในภูมิภาค โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทย 39.77 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 12 ของ GDP ปฏิเสธไม่ได้ว่าการดำรงอยู่ของกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศมาอย่างยาวนาน ในด้านการส่งเสริมศักยภาพเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในระดับฐานรากนั้น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดกรอบด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนมีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ เพื่อตอบสนองต่อโจทย์การพัฒนารองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา , 2561)

องค์การภาครัฐได้มีแนวทางในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิต ภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมโดยกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำ ที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถจำหน่ายได้และมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) หนึ่งในแนวคิดดังกล่าวของภาครัฐเพื่อสนองโจทย์ดังกล่าวนั้น พบว่าการพัฒนาชุมชนได้ริเริ่มแนวคิดนวัตกรรมวิถีในการจัดการชุมชน เพื่อให้มีศักยภาพพร้อมรองรับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิดชวนกันทำผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูดและมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือน เพื่อกระจายรายได้ให้คนในชุมชนอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นแนวคิดที่น่าสนใจและประสบความสำเร็จในบางพื้นที่มาโดยลำดับ

อย่างไรก็ดี นับจากการเกิดวิกฤตการระบาดทั่วของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562-2563 ที่เกิดการระบาดทั่วโลกที่กำลังดำเนินไปของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 และประเทศไทยเริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ อันนำมาสู่การประกาศงดรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและจำกัดการเดินทางท่องเที่ยวของผู้คนเป็นเวลาหลายเดือนในกลางปี พ.ศ. 2563 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) เพื่อสนองต่อการป้องกันการดำเนินของโรคดังกล่าว ทำให้ส่งผลกระทบต่อแนวคิดนวัตกรรมวิถีในการจัดการชุมชน เพื่อให้มีศักยภาพพร้อมรองรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจจากภาคบริการที่ประสบกับวิกฤตภาคบริการและทำให้ขาดรายได้ไปจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควรภายใต้วิกฤตที่มีการจำกัดการเคลื่อนย้ายของผู้คน แต่จากการรายงานผลการแพร่ระบาดของโรคในประเทศไทยดังกล่าวในกลางปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยอยู่ในจุดที่ได้รับการยอมรับเรื่องการป้องกันโรคระบาดจากนานาชาติ และวิถีชุมชนชนบทเป็นส่วนหนึ่งที่โอภาปราถนาฐานของการดำเนินไปของเศรษฐกิจในฐานะรากภายใต้วิกฤต ทำให้พบว่าจุดแข็งของชุมชนบนฐานของการใช้ความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในชนบทไทยทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างอัตลักษณ์ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับ

สิ่งเหนือธรรมชาติ สามารถปรับตัวเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดทั้งของบุคคลชุมชนและสังคม จึงแสดงได้ ประจักษ์ชัดว่าภายใต้วิกฤติทั้งทางเศรษฐกิจหรือสาธารณสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงและอยู่รอดของชุมชนไทย

ดังนั้น ภายใต้ปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่อำเภอรอยต่อกับจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดพิจิตรนั้น มีตัวอย่างของชุมชนที่สามารถบริหารจัดการจนอยู่รอดได้ภายใต้วิกฤติดังกล่าว อีกทั้งบริบทพื้นที่ยังมีความหลากหลายมีทั้งอุทยานแห่งชาติ แหล่งท่องเที่ยวและจุดแข็งด้านภูมิปัญญาวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สำคัญอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกมาศึกษา โดยเริ่มจากการพัฒนาชุดองค์ความรู้ เพื่อนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในบริบทต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งบุคคลหรือเอกสาร (Tacit Knowledge) มาพัฒนาให้เป็นระบบ และให้มีสภาพเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นชุดความรู้ หรือการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ และสามารถนำไปพัฒนา ต่อยอด เพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อันเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านวิชาการ ค้นหาค้นคว้า และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ของอำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริงต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง นวัตกรรมของชุมชนภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการทำโครงการวิจัยที่มีผลจากการต่อยอดงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่พบว่า อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกมีส่วนร่วมในการวางแผน รับผิดชอบในบทบาท และหน้าที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพร เพื่อการรักษาโรค และทักษะในเรื่องต่าง ๆ คนในชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ในพื้นที่ของตนเอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทว่ายังขาดการรวบรวมและจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมภูมิปัญญา รวมถึงประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เพื่อนำไปสู่การยกระดับทุนทั้งที่อยู่ในตัวคน และกระจายอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ให้รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และง่ายต่อการบริหารจัดการของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาของเยาวชนในสถานศึกษา

ประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความรักและหวงแหนวัฒนธรรมชาติพันธุ์วรรณนาในท้องถิ่นของตน ที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเพื่อต่อยอดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์และผลิตโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนผลักดันให้ภาครัฐขับเคลื่อนเป็นนโยบายสาธารณะ และสร้างแผนที่บูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างทั่วถึง ที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนโครงการ OTOP นวัตกรรมของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อสร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้แทนเครือข่ายที่เข้าร่วมเป็นแกนนำในการสืบค้นภูมิปัญญา และต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 40 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 10 คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) และเทคนิคการสนทนา

กลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นหลัก เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาชุดความรู้ โดยการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ จัดเก็บความรู้ และถ่ายทอดความรู้ แล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จากเอกสารและการศึกษาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 5 พื้นที่ ดังนี้

1.1 สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านน้ำปาด หมู่ที่ 2 ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ตั้งอยู่บริเวณเนินเขาที่มีลำคลองพาดผ่านและมีป่าปกคลุมหนาแน่น ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอ นครไทย และเพชรบูรณ์ บ้านน้ำปาดเป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมและมีประชากรที่ย้ายมาจากนครไทยและเพชรบูรณ์ ที่นำวัฒนธรรมพื้นถิ่นติดตัวมาด้วย พร้อมกับชาวบ้านที่นี่มีศรัทธาที่เหนียวแน่นต่อพระพุทธศาสนา และมีกิจกรรมเป็นแกนในการยึดเหนี่ยวจิตใจและหล่อหลอมความเป็นชุมชน ทำให้ประเพณีที่เกี่ยวข้องและยึดโยงกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา บ้านน้ำปาดมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนอันทรงคุณค่าทั้งด้านอาหารและหัตถกรรม ได้แก่ หมวกสานไม้ไผ่ กล้วยดอกไม้ออบเนย โตก พวงกุญแจบ้าน โคมไฟไม้ไผ่ กระเป๋าผ้าดิบไผ่สาน กล้วย 3 ฤดู น้ำพริกป่า ผาซีตอกพิบูล และแยมกล้วย

1.2 สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านมุงเหนือ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้คนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวบ้านที่อพยพมาจากนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวบ้านมุงเหนือมีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติและทำการเกษตรกรรม ประเพณีและความเชื่อจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและธรรมชาติเป็นหลัก ชาวบ้านที่นี่จึงมีความเชื่อในเรื่องของเจ้าพ่อ เจ้าป่าเจ้าเขา ที่นี่จึงมีประเพณีเลี้ยงเจ้าพ่อ ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่สำคัญของบ้านมุงเหนือ ได้แก่ ข้าวหมากน้ำมะม่วงแม่กเน็ตรูปค่างควา กล้วยเบรคแตกกบเลย ข้าวตากทอดหน้ามะม่วง แหนมพริกป่า พริกป่าคั่วแห้ง มันเบรคไม่อยู่ ไล่กรอกอีसानโรซ์เบอร์รี่ ไม้nardเพื่อสุขภาพ และดอกไม้สวรรค์พระประจำวันเกิด

1.3 สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านลำภาศ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เป็นที่ราบลุ่มมีภูเขาล้อมรอบ ชาวบ้านได้พัฒนามาทำสวนมะม่วงกันมากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณรอบ ๆ ภูเขาถ้าม่วง และเนื่องจากบ้านลำภาศไม่ได้เป็นชุมชนดั้งเดิมแต่เป็นชุมชนที่เกิดจากการอพยพของคนหลายพื้นที่เข้ามาอยู่ร่วมกัน ทำให้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของที่นี่ค่อนข้างมีความหลากหลายและความหลากหลายที่มาร่วมกันได้อย่างลงตัวแบบนี้ จึงเป็นอีกเสน่ห์ของบ้านลำภาศที่ไม่เหมือนกับหมู่บ้านใด ผลผลิตภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่สำคัญของบ้านลำภาศ ได้แก่ มะม่วงอบแห้ง มะม่วงหทัยกวน น้ำมะม่วงเลมอนเนด แยมมะม่วงสด มะม่วงมันทุกเม็ด เค้กมะม่วงผสมเนื้อมะม่วง ลูกอมมะม่วงกวนสับประรด ขนมบัวหิมะไส้มะม่วงกวน ขนมไหว้พระจันทร์ไส้มะม่วงกวน และเข็มกลัดที่ระลึกบ้านลำภาศ

1.4 สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านหัวเขา หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านมุง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีภูเขาล้อมรอบ ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนาและทำไร่ ชาวบ้านที่นี่มีต้นทุนทางวิถีชีวิตที่พึ่งพิงอิงอาศัยอยู่กับป่าคนในหมู่บ้านจึงช่วยกันดูแลและรักษาเป็นอย่างดี ประกอบกับกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ตั้งพื้นที่รอบ ๆ เขาหัวโค้งให้เป็น “เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล” ทำให้หมู่บ้านนี้ยังมีเสน่ห์เพราะการได้มาเยือนที่นี่ก็เหมือนกับการทำให้นักท่องเที่ยวได้ลองใช้ชีวิตที่ติดเขาและเข้าไปค้นหาเสน่ห์ของถ้ำที่มีอยู่มากมายที่บ้านหัวเขา ผลผลิตภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่สำคัญของบ้านหัวเขา ได้แก่ ทอพีมะม่วงกวน ทอพีกล้วยกวน มะม่วงหทัยเคี้ยวเพลิน มะม่วงทอดรสลาบ มะม่วงทอดรสต้มยำ ข้าวเกรียบมะม่วง ส้มแผ่นทองหยิบ ซอสมะม่วงสารพัดจิ้ม ทุ่งผ้ารักขโลก ไม้กวาดทางมะพร้าวแพนซี และมะม่วงเคลือบช็อคโกแล็ต

1.5 สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านผารังหมี หมู่ที่ 3 ตำบลไทรย้อย อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคอีสาน เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุบลราชธานี บ้านผารังหมีเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาหินปูนที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิถีชีวิตของคนอีสาน หมู่บ้านมีความเข้มแข็งคนในหมู่บ้านอาศัยอยู่แบบเรียบง่าย โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน บ้านผารังหมีจึงเป็นสถานที่ดูงานที่หน่วยงานจากหลายภาคส่วนเข้ามาศึกษาดูงาน ผลผลิตภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวหอมสุใจ ผ้าทอมัดหมีไหมประดิษฐ์ ผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าขาวม้าทอมือ แคมพูนสมุนไพร สบู่สมุนไพร เสื่อกกลายดั้งเดิม มะม่วงกวน สมุดโน้ตปกผ้าขาวม้า ไม้กวาดทางมะพร้าว ไชร์ปมะปราง ไชร์ปมะม่วง กระจ่างผ้า และปุยมูลไส้เดือน

2. การส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีแนวทางหรือขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 การกำหนดความรู้หรือการจัดการความรู้ เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปรางจากโครงการ OTOP นวัตกรรม ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ บ้านน้ำปาด บ้านมุงเหนือ บ้านลำภาค บ้านหัวเขา และบ้านผารังหมี โดยมีแนวทางในการกำหนดความรู้ซึ่งกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาไปต่อยอดทางด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวชุมชนสูงสุด

2.2 การแสวงหาและได้มาซึ่งความรู้ การแสวงหาและได้มาซึ่งความรู้หรือข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยสัมภาษณ์ในประเด็นองค์ความรู้ของภูมิปัญญา จุดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลกระทบที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าของภูมิปัญญา ลักษณะของภูมิปัญญาและการถ่ายทอด สภาพการดำรงอยู่ของภูมิปัญญา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการต่อยอดภูมิปัญญาในอนาคต

2.3 การแลกเปลี่ยนความรู้ มีการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและนำเสนอในการสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย หรือ Stakeholders ซึ่งผู้วิจัยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และหาข้อสรุป จากแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง จากแนวทางการพัฒนาที่สังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิจัย เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ หาลักษณะร่วม และข้อสรุปรูปแบบ การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.4 การจัดเก็บความรู้ คณะผู้วิจัยได้ทำการจัดทำเอกสาร “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” ขึ้นมา เป็นที่รวบรวมความรู้เรื่องราวความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมภูมิปัญญา รวมถึงประเพณีที่สืบทอดมา

อย่างยาวนาน เพื่อนำไปสู่การยกระดับทุนทั้งที่อยู่ในตัวคน และกระจายอยู่ในสถานที่ต่างๆ ให้รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และง่ายต่อการบริหารจัดการของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาของเยาวชนในสถานศึกษา ประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความรักและหวงแหนวัฒนธรรมชาติ พันธุ์วรรณในท้องถิ่นของตน ที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเพื่อต่อยอด การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และผลิตโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนผลักดันให้ภาครัฐขับเคลื่อนเป็น นโยบายสาธารณะ และสร้างแผนที่บูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างทั่วถึง

2.5 การถ่ายทอดความรู้ เป็นการเรียกกระบวนการแบ่งปันความรู้ถูกถ่ายทอดจาก คนหนึ่ง ไปยังอีกคน กลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่ม หรือจะเป็นจากองค์กรหนึ่งไปยังอีกองค์กร กล่าวคือเป็น การถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ไปยังผู้ที่ต้องการความรู้ หรือการได้มาซึ่งความรู้ของผู้ที่ต้องการความรู้ ในงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” คณะผู้วิจัยได้จัดทำเอกสาร “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อเป็นที่รวบรวมองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ ประวัติความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี รูปแบบผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตกรรม และโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

3. ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

3.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า พื้นที่ของ อำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นป่าดงดิบที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสัตว์ป่า ห่างไกลจากผู้คน แต่จะมีเพียงผู้มีอาชีพนายพรานที่เข้ามาล่าสัตว์และหาของป่า ต่อมามีกลุ่มคนจากอำเภอนครไทย อำเภอด่านซ้าย และอำเภอหล่มสัก อพยพย้ายถิ่นฐานเดิมเข้ามาตั้งรกรากบริเวณบ้านชมพู บ้านมุง บ้านวังโพรง บ้านไทรย้อย จากนั้นก็ขยายที่ทำกินไปที่บ้านวังยาง บ้านน้อยซุ้มขี้เหล็ก และบ้านเนินมะปราง ในที่สุด โดยตัวอำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งมาประมาณ 50 ปี ปัจจุบันอำเภอเนินมะปรางมีเนื้อที่ประมาณ 11,029.55 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเนินมะปราง สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบชายเขา ไม่มีแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งในฤดูแล้งมักจะเกิดการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค เป็นพื้นที่ราบชายเขา ร้อยละ 55.23 และเป็นพื้นที่ภูเขา ร้อยละ 44.77 ตารางกิโลเมตร ท้องที่อำเภอเนินมะปราง ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเนินมะปราง เทศบาลตำบลไทรย้อย เทศบาลตำบลบ้านมุง องค์การบริหารส่วนตำบล

ชมพู่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านน้อยซุ้มขี้เหล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลเนินมะปราง และองค์การบริหารส่วนตำบลวังยาง

3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า อำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นป่าดงดิบที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสัตว์ป่า ห่างไกลจากผู้คน ลักษณะภูมิประเทศประมาณร้อยละ 45 เป็นภูเขาหินปูนอายุกว่า 300 ล้านปี มีถ้ำอยู่มากมาย ซึ่งตัวอำเภออยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดพิษณุโลกประมาณ 68 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล ซึ่งเป็นภูเขาหินปูน มีหน้าผาสูงชันเว้าแหว่งอันเกิดจากการกัดเซาะของน้ำฝนนับหลายล้านปี เกิดเป็นถ้ำต่าง ๆ มากมายทั่วบริเวณ ได้แก่ ถ้ำนเรศวร ถ้ำเรือที่มีหินงอกหินย้อยสวยงาม ถ้ำลอด ซึ่งสามารถเดินทะลุไปยังอีกด้านหนึ่งของภูเขาได้ ยังพบซากดึกดำบรรพ์ของหอยและปะการัง เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นท้องทะเลมาก่อน และยังมีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์รูปมือคนบนเพิงผาหิน และอักษรญี่ปุ่นโบราณสลักบนก้อนหิน พรรณไม้และร่องรอยสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่มักพบระหว่างทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ เหมาะแก่การทัศนศึกษาเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ยังสามารถชมฝูงค้างคาวที่บินออกหากินยามเย็น เป็นสายยาวสวยงามนับล้านตัวที่บ้านมุง อำเภอเนินมะปราง

ชาวอำเภอเนินมะปรางมีรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมลาว/อีสานกับวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ซึ่งมีรูปแบบประเพณีที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีการไหว้เจ้าพ่อแสนเมือง ซึ่งจัดในวันอังคารข้างขึ้นของเดือนแปด ก่อนวันเข้าพรรษา 1 สัปดาห์ ประเพณีนี้ชาวบ้านเรียกว่า “การเลี้ยงเจ้าบ้าน” ประเพณีการแห่ปราสาทผึ้ง ประเพณีของอำเภอเนินมะปรางถือว่าการทำบุญด้วยการถวายต้นผึ้ง เป็นบุญกุศลสูงส่ง การทำปราสาทผึ้งมีการพัฒนารูปแบบลดทอนองค์ประกอบให้วิจิตรพิสดารยิ่งขึ้น เพื่อถวายแด่องค์พระพุทธรูปเจ้า ประดับตกแต่งมีทั้งแบบหล่อแกะลาย และแบบติดพิมพ์สมัยใหม่

3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่สำคัญได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ลายช่อมะปราง ของชุมชนบ้านผารังหมี่ ตำบลไทรย้อย มีการทอผ้ามัดหมี่พื้นเมืองลายช่อมะปรางที่ต่อยอดความคิดจากสิ่งใกล้ตัวมาเป็นลายผ้าทอที่มีคุณค่าและสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ภูมิปัญญาการผลิตผ้าย้อมสีธรรมชาติของหมู่บ้านซำรัง แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งวิถีธรรมชาติที่ใช้ย้อมสีเส้นใยส่วนใหญ่ ได้มาจากการเก็บรวบรวมวัตถุดิบหรือพันธุ์ไม้ป่าจาที่มีหรือเกิดขึ้นเองในธรรมชาติตามความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการถนอมอาหาร ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทำมะม่วงกวนหรือส้มลิ้ม มะม่วงเป็นพืชเศรษฐกิจของชาวอำเภอเนินมะปรางมานานแล้ว และปลูกกันเป็นจำนวนมาก เมื่อมะม่วงสุก ส่งขายไม่ทันหรือรับประทานไม่ทัน ชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งมีทั้งเด็กและผู้สูงอายุก็จะช่วยกันกวนมะม่วงถนอมอาหาร และส่งขายสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมะม่วงที่ราคาตกต่ำในขณะนี้ เนื่องจากผลผลิตออกสู่ตลาดมากเกินไป ขณะเดียวกันก็สามารถสร้างงานให้คนในพื้นที่ ภูมิปัญญาการทำซาลาเปาไส้มะม่วง หากมะม่วงเหลือจากการส่งขาย และสุกงอมเต็มที่ ทำได้อย่างดีก็แค่ส้มแผ่นหรือส้มลิ้ม แต่ได้เกิดภูมิปัญญาโดยการนำเนื้อมะม่วงสุกมากวนปรุงรสให้ออกหวาน เพื่อใส่ไปเป็นไส้ในซาลาเปา ส่วนใหญ่จะใช้มะม่วงน้ำดอกไม้เพราะเวลาสุกงอมจะหวานฉ่ำมาก โดยมีกลุ่มแม่บ้านบ้านคลองซั้งรับ ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง เป็นผู้ผลิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกก มีความสืบเนื่องจากชาวเนินมะปรางส่วนใหญ่ในอดีตอพยพมาจากภาคอีสานและนำภูมิปัญญาการทอเสื่อกก การทำผ้ามัดหมี่มาจากบรรพบุรุษ โดยใช้ต้นกกที่ขึ้นเองตามคลองหนองบึงมาทำเป็นเสื่อกก แต่ปัจจุบันมีการปลูกต้นกกไว้ในแต่ละบ้านด้วย ชุมชนที่มีชื่อเสียงในการทอเสื่อกก คือ ชุมชนบ้านผารังหมี่

3.4 ผลผลิตภัณฑจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อำเภอเนินมะปรางมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ที่ชาวบ้านในอำเภอเนินมะปรางใช้สิ่งที่มีธรรมชาติมอบให้มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์อันทรงคุณค่าทั้งด้านอาหารและหัตถกรรมที่พร้อมจะให้นักท่องเที่ยวได้ลิ้มลอง ซึ่งมีความหลากหลายตามกลุ่มชุมชนซึ่งมีชาติพันธุ์บรรพบุรุษที่แตกต่างกัน เช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตวิถี บ้านน้ำปาด ได้แก่ หมวกสานไม้ไผ่ กล้วยดอกไม้อบเนย โตก พวงกุญแจบ้าน โคมไฟไม้ไผ่ กระเป๋าผ้าดิบไผ่สาน กล้วย 3 ถดู น้ำพริกป่า ผ่าชี ดอกพิกุล และแยมกล้วย ผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตวิถี บ้านมุงเหนือ ได้แก่ ข้าวหมากน้ำมะม่วงแม็ก เน้ตรูปค้ำจาว กล้วยเบรคแตกกบเลย ข้าวตากทอดหน้ามะม่วง แหนมพริกป่า พริกป่าคั่วแห้ง มันเบรคไม่อยู่ ไส้กรอกอีสานไรซ์เบอร์รี่ ไม้nardเพื่อสุขภาพ และดอกไม้สวรรค์พระประจำวันเกิด

ผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตวิถี บ้านลำภาศ ได้แก่ มะม่วงอบแห้ง มะม่วงหยิกกวน น้ำมะม่วงเลมอนเนด แยมมะม่วงสด มะม่วงมันทุกเม็ด เค้กมะม่วงผสมเนื้อมะม่วง ลูกอมมะม่วงกวน สับปะรด ขนมบัวหิมะไส้มะม่วงกวน ขนมไหว้พระจันทร์ไส้มะม่วงกวน และเข็มกลัดที่ระลึกบ้านลำภาศ ผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตวิถี บ้านหัวเขา ได้แก่ ทอพื้มะม่วงกวน ทอพื้กล้วยกวน มะม่วงหยีเคี้ยวเพลิน มะม่วงทอดรสลาบ มะม่วงทอดรสต้มยำ ข้าวเกรียบมะม่วง ส้มแผ่นทองหยิบ ซอสมะม่วงสารพัดจิ้ม ถูงผ้ารักษ์โลก ไม้กวาดทางมะพร้าวแพนซี และมะม่วงเคลือบช็อคโกแล็ต และผลิตภัณฑ์ OTOP นวัตวิถี บ้านผารังหมี่ ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวหอมสุตใจ ผ้าทอมัดหมี่ไหมประดิษฐ์ ผ้า

ฝ้ายทอมือ ผ้าขาวม้าทอมือ แคมพูสมุนไพร สบู่สมุนไพร เสื่อกกลายดั้งเดิม มะม่วงกวน สมุดโน้ตปก
ผ้าขาวม้า ไม้กวาดทางมะพร้าว ไชร์ปมะพร้าว ไวร้ปมะม่วง กระเป๋าผ้า และปุ๋ยมูลไส้เดือน

3.5 เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่อำเภอเนินมะปรางได้มีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสำคัญจำนวน 5 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตกรรม ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สามารถนำข้อมูลมาเพื่อจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เช่น กิจกรรมท่องเที่ยว “หัวเขา...ผาท่าพล 2 วัน 1 คืน” มีจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวอยู่ที่บ้านหัวเขา ตำบลบ้านม่วง อำเภอเนินมะปราง กิจกรรมท่องเที่ยว “นอนค้างบ้านเรา ไม่เหงาแน่นอน 2 วัน 1 คืน” มีจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวอยู่ที่บ้านผาวังหมี่ กิจกรรมท่องเที่ยว “มาเที่ยวไทรย้อย น้อยกว่านี้ไม่ได้ 3 วัน 2 คืน” มีจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวอยู่ที่บ้านผาวังหมี่ และกิจกรรมท่องเที่ยว “กอดเขา...กอดฉัน...กอดกันที่บ้านม่วง 2 วัน 1 คืน” มีจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวอยู่ที่บ้านม่วงเหนือ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละโปรแกรมท่องเที่ยวก็จะมีกิจกรรมที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงทั้ง 5 ชุมชน นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสทั้งความงามของธรรมชาติ วิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรม และได้ร่วมกิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมกับชาวบ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพบว่า เดิมพื้นที่ของอำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นป่าดงดิบที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสัตว์ป่า ห่างไกลจากผู้คน แต่จะมีเพียงผู้มีอาชีพนายพรานที่เข้ามาล่าสัตว์และหาของป่า ต่อมาเริ่มมีคนจากอำเภอนครไทย อำเภอด่านซ้าย และอำเภอหล่มสัก อพยพย้ายถิ่นฐานเดิมเข้ามาตั้งรกรากบริเวณบ้านชมพู บ้านม่วง บ้านวังโพรง บ้านไทรย้อย จากนั้นก็ขยายที่ทำกินไปที่บ้านวังยาง บ้านน้อยซุ้มขี้เหล็ก และบ้านเนินมะปราง ในที่สุด โดยตัวอำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งมาประมาณ 50 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของกรมการพัฒนาชุมชน (2562) ที่ระบุว่า ชุมชนบ้านน้ำปาดและบริเวณใกล้เคียงย้ายมาจากนครไทยและเพชรบูรณ์ ที่นำวัฒนธรรมพื้นถิ่นติดตัวมาด้วย ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญก็สัมพันธ์กับวัฒนธรรมภูมิปัญญาของภาคอีสาน ในขณะที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยว นั้น ล้วนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม

สอดคล้องกับจิรีณี สีนุช (2543) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาเกิดจากการใช้ความรู้ของตนอย่างหลากหลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ และ กระบวนการทางสังคม เพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ในสภาพที่เหมาะสมกับธรรมชาติ และการถ่ายทอด กระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคน

2. การส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีแนวทางหรือขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ให้สมบูรณ์และเป็นระบบ การพัฒนาชุดความรู้ได้อาศัยข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมาจากประสบการณ์ของชาวบ้าน และ ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็นการมีความรู้ที่ลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995) ที่ระบุว่าความรู้มี 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ

3. ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของอำเภอเนินมะปราง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปราง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเนินมะปราง ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเนินมะปราง และเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง ชุดความรู้ภูมิปัญญานี้เป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์ จากอดีตถึงปัจจุบันที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และไม่ขาดสายเป็นธรรมชาติของชาวบ้านที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์สืบต่อกันมามิได้ขาด เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2552) ที่ระบุว่าภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งทั้งในลักษณะที่เป็นนามธรรมคือปรัชญาแนวทางในการดำเนินชีวิต และในลักษณะที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน ศิลปะ ดนตรี หัตถกรรม และสิ่งอื่นๆซึ่งในสังคมใดที่มีการดำรงอยู่มาช้านานย่อมจะต้องมีภูมิปัญญาด้วยกันทุกสังคม ส่วนเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง ซึ่งมีความหลากหลายของเส้นทางและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยที่มาของชุดความรู้ได้มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตราภรณ์ จุสปาโล (2554) ที่พบว่าโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับ

ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตความพอเพียงของชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เช่น เดินชมปะการัง สัมผัสสัตว์หลากหลายชนิด การเลี้ยงสาหร่ายผมนาง ปลุกหญ้าทะเลอาหารพะยูน ปล่อยพันธุ์ปูม้าไข่ สร้างบ้านปลาการ์ตูน ปลุกปะการังเขากวาง เป็นต้น และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และสร้างรายได้จากอาชีพเสริมเรื่องการท่องเที่ยว และการนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ยังสอดคล้องกับวชิราภรณ์ จันทร์ขำ (2547) พบว่าชุมชนได้ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวขึ้นโดยใช้ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก และกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษา สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์รูปแบบชุดความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ต้องอาศัยข้อมูลจากสภาพบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รูปแบบชุดความรู้ โดยการพัฒนาชุดความรู้ และการจัดทำเอกสาร “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก”

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จะประกอบไปด้วยเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของอำเภอเนินมะปราง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอเนินมะปราง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเนินมะปราง ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเนินมะปราง และเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในเขตอำเภอเนินมะปราง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับหน่วยงานหรือการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องสนับสนุนและเป็นผู้ที่นำข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไปใช้เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเนินมะปรางอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ บ้านน้ำปาด หมู่ที่ 2 ตำบลชมพู บ้านมุงเหนือ หมู่ที่ 1 บ้านลำภาศ หมู่ที่ 4 บ้านหัวเขา หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านมุง และบ้านผารังหมี หมู่ที่ 3 ตำบลไทรย้อย อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับแผนปฏิบัติการที่โครงการ OTOP นวัตกรรม ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการไว้แล้ว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในท้องที่อำเภอเนินมะปรางอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก เป็นต้น และมีการสร้างเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อมารับใช้ชุมชนท้องถิ่น โดยการพัฒนา ส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านน้ำปาด หมู่ที่ 2 ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- จิรณี สินุช. (2543). *วิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวสวนลองกอง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563. (2563, 22 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 137. ตอนพิเศษ 93 ง, หน้า 16.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135. ตอนที่ 82 ก, หน้า 21.

- วัชรภรณ์ จันทร์ขำ. (2547). *ศักยภาพของชุมชนไทลื้อในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน*. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. (2554). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล*. (รายงานการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company*. Oxford, NY: Oxford University Press.

